

Scheiden zonder rechter, in één dag

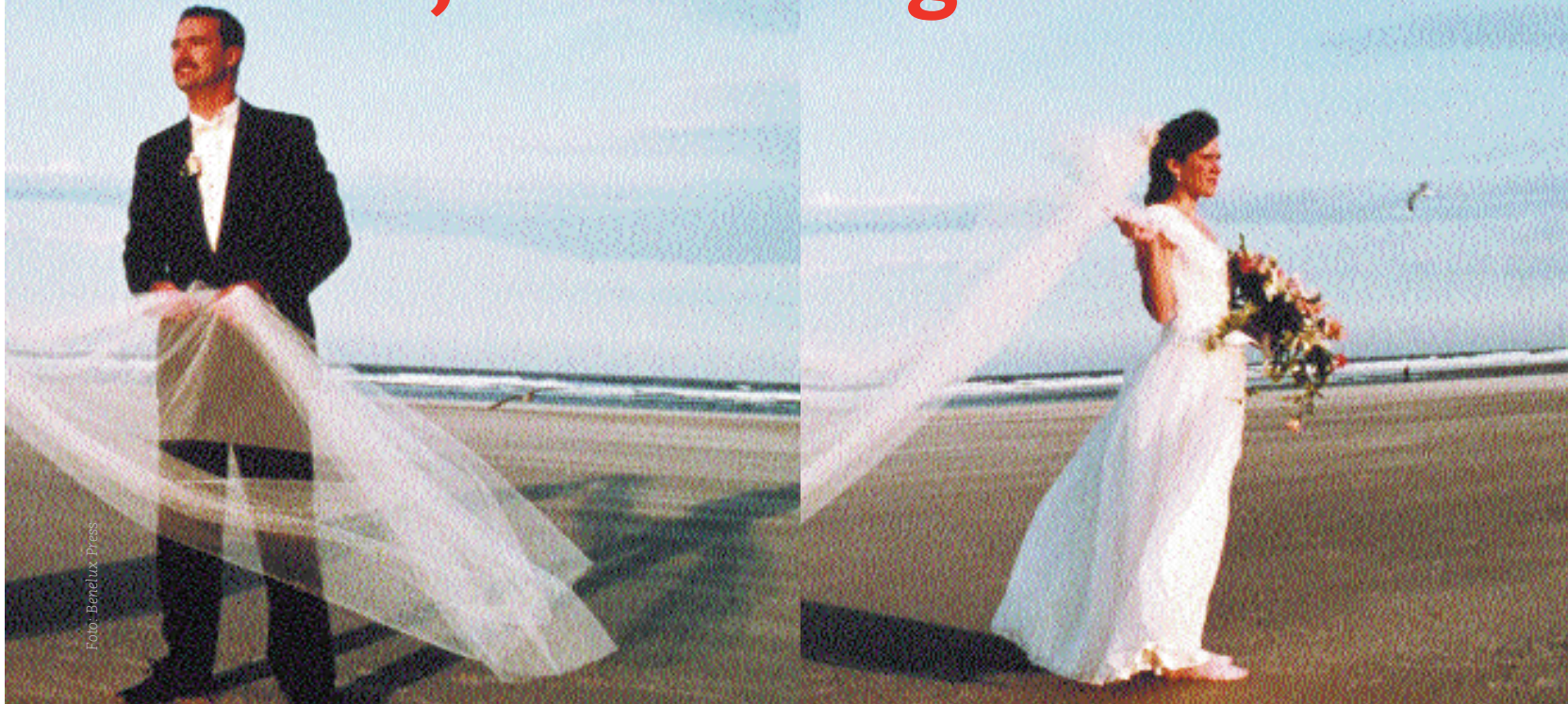

Foto: Benelux-Press

Door de combinatie van de nieuwe Wet openstelling huwelijk en het al langer bestaande geregistreerd partnerschap, kunnen echtelieden sinds 1 april jl. met enige moeite scheiden zonder tussenkomst van de rechter. Dit betekent onder andere voor advocaten een grotere verantwoordelijkheid.

Angela Sluijs
advocaat te Leiden

Op 1 april 2001 is de Wet openstelling huwelijk in werking getreden.¹ Deze wet maakt het mogelijk dat een huwelijk wordt aangegaan door twee personen van gelijk geslacht (art. 1:30 lid 1 BW). Daarnaast is het nu mogelijk geworden om te scheiden zonder tussenkomst van de rechter. Door

deze wet kan een huwelijk worden omgezet in een geregistreerd partnerschap (art. 1:77a lid 1 BW). Hierna kan het geregistreerd partnerschap worden beëindigd door inschrijving bij de burgerlijke stand van een verklaring van beide partijen.

De omzetting geschiedt door het opmaken van een akte van omzetting door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van een der partijen. Partijen dienen te verschijnen met hun huwelijksakte en twee uittreksels uit het bevolkingsregister. Op het moment dat de akte van omzetting in het register van geregistreerde partnerschappen is opgemaakt eindigt het huwelijk en begint het geregistreerd partnerschap. De omzetting is met andere woorden een 'lokethandeling'.

Geregistreerde partners kunnen, als zij het daarover eens zijn, het geregistreerd partnerschap vervolgens beëindigen buiten de rechter om. Hiertoe dient door de partners, met behulp van een notaris of advo-

caat, een overeenkomst te worden opgesteld. In deze overeenkomst moet worden vermeld dat het geregistreerd partnerschap duurzaam is ontworpen en dat de partners om die reden de registratie ongedaan willen maken (art. 1:80d lid 1 BW). Hiernaast kunnen in de overeenkomst afspraken worden opgenomen over (kinder)alimentatie, omgangsregeling, verdeling van enige gemeenschap waarin de registratie is aangegaan, woonruimte en verevening van pensioenrechten (art. 1:80d lid 1, onder a tot en met d BW). Wanneer de overeenkomst tot beëindiging is gesloten, geeft de notaris of advocaat hiervan een verklaring af aan de burgerlijke stand. Deze verklaring moet worden ondertekend door de advocaat of notaris en beide partners. Inschrijving van de verklaring bij de burgerlijke stand vindt slechts plaats indien zij de ambtenaar van de burgerlijke stand binnen drie maanden na het sluiten van de overeenkomst bereikt. Door inschrijving eindigt het geregistreerd partnerschap (art. 1:80c BW).

De gemeente Amsterdam heeft tot medio juni een tiental huwelijken op deze wijze ontbonden. Gemiddeld neemt de weg van omzetting en beëindiging van een geregistreerd partnerschap veertien dagen in beslag. Daarbij merkt de gemeente op dat de tijdsduur met name afhankelijk is van de in te schakelen advocaat of notaris. Formeel

Omdat de rechter niet toetst heeft de advocaat een grotere verantwoordelijkheid bij het opstellen van het convenant waarmee partijen naar de burgerlijke stand gaan

is het aldus mogelijk te scheiden binnen één dag, indien partijen gewapend met een convenant, door de advocaat opgesteld en ondertekend, zich melden bij de afdeling Burgerzaken van de gemeente. Administratieve redenen zouden een verdrag kunnen opleveren van maximaal een dag, zo laat de gemeente weten.

Bedoeld?

Is de mogelijkheid van scheiden zonder de rechter een bewuste keuze van de wetgever geweest? Uit de memorie van toelichting bij wetsvoorstel 26 672² kan worden opge- maakt dat een dergelijke ontbinding geen gevolgen heeft voor de verhouding tot de kinderen. In de beëindigingsovereenkomst kunnen wel afspraken over de 'verdeling' van het gezag worden opgenomen, maar deze hebben geen effect. Daarvoor blijft steeds de tussenkomst van de rechter vereist. Tot slot vermeldt de Memorie van Toelichting dat het alleen gaat om gevallen waarin de partners overeenstemming hebben over het uiteengaan en de gevolgen daarvan. In die gevallen wordt in de huidige praktijk bij de rechter een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding ingediend, vergezeld van een echtscheidingsconvenant. Dergelijke verzoeken worden zoveel mogelijk administratief afgehandeld. Met andere woorden: rechterlijke toetsing is bij echtscheidingen waarin de partners overeenstemming hebben nu ook al minimaal aanwezig, dus die waarborg zullen we niet missen in geval van het hiervoor beschreven traject.

Vragen van GPV en RPF kwamen er met betrekking tot de kwestie of medewer-

king door de overheid aan de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap niet leidde tot ontduiking van de wettelijke bepalingen inzake echtscheiding, nu een geregistreerd partnerschap anders dan een huwelijk buiten de rechter om kan worden ontbonden.³ De Staatssecretaris van Justitie reageerde in de nota naar aanleiding

van het verslag als volgt:⁴ 'Beëindiging van een geregistreerd partnerschap zonder rechterlijke tussenkomst kan in beginsel slechts plaatsvinden als er geen verschil van mening (meer) bestaat tussen de partners over de gevolgen daarvan. In het geval van een conflict, zal de zaak aan de rechter voorgelegd dienen te worden. Als bij echtscheiding overeenstemming bestaat over de gevolgen daarvan, worden deze in de regel neergelegd in een convenant, die door de advocaat aan het echtscheidingsverzoek wordt gehecht. Het bij de rechtbank ingediende verzoek wordt dan schriftelijk afgedaan. De voorbereiding van de beschikking geschiedt door de griffie. Dat gebeurt ook als er kinderen zijn, tenzij het gezamenlijk gezag van de ouders na de echtscheiding niet doorloopt. Zowel bij een echtscheiding als bij de beëindiging van een geregistreerd partnerschap, is de betrokkenheid van een raadsman verplicht (art. 429d Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, respectievelijk art. 80c van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek). In de praktijk zal er al met al derhalve niet veel verschil bestaan in de afhandeling van beide en daarmee niet veel reden voor omzetting met uitsluitend als doel dat de (juridische) relatie kan worden beëindigd zonder rechterlijke tussenkomst. Het zal vermoedelijk niet vaak voorkomen.'

Verantwoordelijkheid advocaat

De staatssecretaris neemt niet mee dat een zeer belangrijk verschil is dat nu kan worden gescheiden binnen een dag. Na indiening van een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding bij de rechtbank zullen partijen gemiddeld zes weken op een

beschikking moeten wachten en zijn er griffierechten verschuldigd. Daarnaast hebben partijen met de weg van omzetting en beëindiging geen executoriale titel verkregen terzake bijvoorbeeld de alimentatie.

Uit de reactie van de staatssecretaris kan voorts niet worden opgemaakt dat hij van mening is dat er bij het beëindigen van een huwelijk via een gemeenschappelijk verzoek geen rechterlijke toetsing plaatsvindt. De staatssecretaris merkt slechts in dit verband op dat de *voorbereiding* van de beschikking geschiedt door de griffie. Impliciet merkt de staatssecretaris wel op dat nu ook al gescheiden wordt zonder inhoudelijke rechterlijke toetsing, dus dat er weinig verschil zal zijn. Mijns inziens komt met het wegvallen van de rechterlijke toetsing een grotere verantwoordelijkheid te liggen bij de advocaat die het convenant opstelt, met welk convenant partijen vervolgens naar de burgerlijke stand gaan. Er is geen rechter die nog eens toetst.

Tijdelijk

Naast de Wet openstelling huwelijk is het geregistreerd partnerschap blijven bestaan. De verwachting is dat het aantal geregistreerde partnerschappen van personen van hetzelfde geslacht zal afnemen. Een evaluatie vijf jaar na inwerkingtreding van de Wet openstelling huwelijk moet uitkomst brengen over de verdere toekomst van het geregistreerd partnerschap.⁵ Met een eventuele opheffing van het instituut Geregistreerd Partnerschap in de toekomst verdwijnt dan ook weer de mogelijkheid om te scheiden buiten de rechter om. Tot die tijd hebben we te maken met een mijns inziens onbedoeld gevolg van het – voorlopig – naast elkaar laten bestaan van sterk op elkaar lijkende rechtsfiguren als enerzijds het geregistreerd partnerschap en anderzijds het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht. n

Noten

- 1 Wet van 21 december 2000, *Stb.* 2001, 9, in werking getreden krachtens Besluit van 20 maart 2001, *Stb.* 2001, 145.
- 2 Kamerstukken II 1998/1999, 26672, nr. 3, p. 9.
- 3 Kamerstukken II, 1999/2000, 26672, nr. 4, p. 19.
- 4 Kamerstukken II, 2000/2001, 26672, nr. 5, p. 25.
- 5 Kamerstukken I, 2000/2001, 26672, nr. 92a, p. 9 en p. 10.